NOVE EUHARISTIJSKE I DAROVNE MOLITVE — STARA TRADICIJA?

U novome *Rimskom misalu* koji je 1969. objavio papa Pavao VI. nalaze se, pored Rimskoga kanona, koji je do tada bio jedina euharistijska molitva rimskoga obreda, još tri nove euharistijske molitve. Osim toga, gotovo su sve dotadašnje molitve za prinos darova *(ofertorij)* ili ukinute ili zamijenjene drugima. Nove molitve su se prikazivale kao obogaćenje i revalorizacija drevnih liturgijskih tradicija (ne samo rimske liturgije).

Ovaj naš kratak komentar novih molitava, s obzirom na postavljene okvire, nije zamišljen kao znanstveni rad.

1. Druga euharistijska molitva

Tekst molitve temelji se na spisu *Traditio apostolica* (Apostolska predaja, Ἡ ἀποστολικὴ παράδωσις) koji se pripisuje sv. Hipolitu Rimskome († 235). Dotični se odlomak nalazi usred opisa biskupskoga ređenja (također diskutabilnoga) i predstavlja molitvu koju izgovara novi biskup. Ne postoje čvrsti dokazi niti da se ovaj tekst ikada upotrebljavao u euharistijskoj liturgiji, pogotovo u rimskome obredu, niti da potječe od sv. Hipolita.

Njegovo uvrštavanje u novi misal svjedoči o prednosti koja se dala akademskim tezama liturgijske znanosti nasuprot živoj i organički izrasloj tradiciji rimskoga obreda. No jednako je zanimljivo usporediti ta dva teksta, a također zamijetiti i što nije preuzeto u novu euharistijsku molitvu: spominjanje đavla i istine (u smislu jedine istinske vjere).

Latinski izvornik preuzet je iz: HIPPOLYTE DE ROME, *La tradition apostolique,* Sources Chrétiennes br. 11 *bis,* CERF: Pariz, ^{2}1984. U drugome se stupcu nalazi hrvatski prijevod, a u trećemu sadašnji hrvatski tekst druge euharistijske molitve.

Qui cumque factus fuerit episcopus, omnes os offerant pacis, salutantes eum quia dignus effectus est.	*Kada, dakle, postane biskupom, neka mu svi pruže poljubac mira i pozdrave ga, jer je postao dostojan.*	
Illi vero offerant diacones oblationes, quique inponens manus in eam cum omni presbyterio dicat gratias agens: Dominus vobiscum. *Et omnes dicant:* Et cum spiritu tuo.	*Njemu neka đakoni prinesu prinose, a on, stavljajući ruke nad prinos, neka s cjelokupnim svećenstvom kaže u zahvalu (euharistiju):* Gospodin s vama. *I svi neka kažu:* I s duhom tvojim.	Gospodin s vama. I s duhom tvojim.
Sursum corda.	Gore srca.	Gore srca.
Habemus ad dominum.	Imamo kod Gospodina.	Imamo kod Gospodina.
Gratias agamus domino.	Hvalu dajmo Gospodinu.	Hvalu dajmo Gospodinu Bogu našemu.
Dignum et iustum est.	Dostojno je i pravedno.	Dostojno je i pravedno.
Et sic iam prosequatur:	*I neka se ovako nastavi:*	
Gratias tibi referimus deus, per dilectum puerum tuum Iesum Christum, quem in ultimis temporibus misisti nobis salvatorem et redemptorem et angelum voluntatis tuae, qui est verbum tuum inseparabile, per quem omnia fecisti et beneplacitum tibi fuit, misisti de caelo in matricem virginis, quique in utero habitus incarnatus est et filius tibi ostensus est, ex spiritu sancto et virgine natus. Qui voluntatem tuam conplens et populum sanctum tibi adquirens extendit manus cum pateretur, ut a passione liberaret eos qui in te crediderunt.	Hvalu ti iskazujemo, Bože, po ljubljenome sluzi tvojemu Isusu Kristu, koga si nam u posljednja vremena poslao za spasitelja i otkupitelja i glasnika *(anđela)* svoje volje. On je tvoja neodjeljiva riječ, po njemu si sve stvorio i [sve] ti je omiljelo, te si ga poslao s neba u krilo Djevice, i utjelovio se u [njezinoj] utrobi i očitovao se tvojim sinom, rođen od Duha Svetoga i od Djevice. Vršeći tvoju volju i stekavši tebi sveti puk, on je raširio ruke dok je trpio, da oslobodi od muke one koji su povjerovali u tebe.	Uistinu, dostojno je i pravedno, pravo i spasonosno, svagda i svagdje zahvaljivati tebi, Oče sveti, po tvom ljubljenom Sinu Isusu Kristu, Riječi tvojoj po kojoj si sve stvorio. Njega si nam, utjelovljena po Duhu Svetom i rođena od Djevice, za Spasitelja i Otkupitelja poslao. Vršeći tvoju volju on tebi steče sveti narod; trpio je na križu razapet, da smrt uništi, uskrsnuće objavi. I stoga s anđelima i sa svima svetima slavu tvoju naviještamo uglas govoreći: *Svet, svet, svet...* Uistinu svet si, Gospodine, izvore svake svetosti. Tebe, zato, molimo: rosom Duha svoga posveti ove darove da nam postanu Tijelo i Krv Gospodina našega Isusa Krista.

Qui cumque traderetur voluntarie passioni, ut mortem solvat et vincula diaboli dirumpat, et infernum calcet et iustos inluminet, et terminum figat et resurrectionem manifestet, accipiens panem gratias tibi agens dixit: Accipite, manducate, hoc est corpus meum quod pro vobis confringetur.	Kad se dragovoljno predao na muku, da smrt razori i đavolske okove raskine, da pregazi podzemlje i prosvijetli pravedne, učini svršetak i očituje uskrsnuće, uzevši kruh zahvali ti i reče: Uzmite i jedite, ovo je moje tijelo koje će se za vas prelomiti.	Kad se dragovoljno predao na muku, on uze kruh, tebi zahvali, razlomi i dade učenicima svojim govoreći: Uzmite i jedite od ovoga svi: ovo je moje tijelo koje će se za vas predati.
Similiter et calicem dicens:	Na sličan način i kalež, govoreći:	Isto tako, pošto večeraše, uze kalež, ponovno ti zahvali i dade učenicima svojim govoreći: Uzmite i pijte iz njega svi:
Hic est sanguis meus qui pro vobis effunditur. Quando hoc facitis, meam commemorationem facitis.	Ovo je krv moja koja se za vas prolijeva. Kad to činite, činite moj spomen.	Ovo je kalež moje krvi novoga i vječnoga saveza koja će se proliti za vas i za sve ljude na otpuštenje grijeha. Ovo činite meni na spomen. *(Tajna vjere...)*
Memores igitur mortis et resurrectionis eius, offerimus tibi panem et calicem, gratias tibi agentes quia nos dignos habuisti adstare coram te et tibi ministrare.	Spominjući se, dakle, smrti i uskrsnuća njegova, prinosimo ti kruh i kalež, zahvaljujući ti što si nas učinio dostojnim da stojimo pred tobom i tebi služimo.	Slaveći, dakle, spomen smrti i uskrsnuća tvoga Sina, prinosimo ti, Gospodine, kruh života i kalež spasenja, i zahvaljujemo ti što si nas pozvao da stojimo pred tobom i tebi služimo.
Et petimus ut mittas spiritum tuum sanctum in oblationem sanctae ecclesiae: in unum congregans des omnibus qui percipiunt sanctis in repletionem spiritus sancti ad confirmationem fidei in veritate,	I molimo da pošalješ Duha svoga svetoga na prinos svete Crkve: sjedinjujući u jedno, daj svima svetima koji primaju [od toga prinosa] ispunjenje Duha Svetoga za učvršćenje vjere u istini,	Smjerno te molimo da nas, pričesnike Tijela i Krvi Kristove, Duh Sveti sabere u jedno. *Spomeni se, Gospodine, Crkve svoje širom svijeta... Spomeni se i naše braće i sestara...*
ut te laudemus et glorificemus per puerum tuum Iesum Christum, per quem tibi gloria et honor patri et filio cum sancto spiritu in sancta ecclesia tua et nunc et in saecula saeculorum. Amen.	da te hvalimo i slavimo po sluzi tvojemu Isusu Kristu, po kojemu neka ti bude slava i čast, Ocu i Sinu sa Svetim Duhom u svetoj Crkvi tvojoj i sada i u vijeke vjekova. Amen.	Molimo te, smiluj se svima nama, da zavrijedimo biti sudionici vječnoga života s blaženom Bogorodicom Djevicom Marijom, s blaženim apostolima i svim svetima koji su živjeli u tvojoj ljubavi, da te hvalimo i slavimo po Isusu Kristu, tvome Sinu. Po Kristu, i s Kristom, i u Kristu, tebi Bogu, Ocu svemogućemu, u jedinstvu Duha Svetoga, svaka čast i slava u sve vijeke vjekova. Amen.

2. Molitve kod prinosa darova

Započinjemo usporednim pregledom molitava kod prinosa darova prije *(lijevi stupac)* i nakon *(desni stupac)* reforme Rimskoga misala 1969. godine:

Primi, sveti Oče, svemogući vječni Bože, ovu neokaljanu žrtvu (hostiju), koju ja, nedostojan sluga Tvoj, prikazujem Tebi, Bogu svome živome i istinitome, za nebrojene grijehe, uvrjede i nemarnosti svoje, te za sve koji ovdje stoje, kao i za sve vjerne kršćane, žive i pokojne: da meni i njima bude na spasenje u život vječni. Amen.	Blagoslovljen si, Gospodine, Bože svega svijeta: od tvoje darežljivosti primismo kruh što ti ga prinosimo; ovaj plod zemlje i rada ruku čovječjih postat će nam kruhom života. — Blagoslovljen Bog u vijeke.
Bože, koji si dostojanstvo ljudske naravi čudesno sazdao i još čudesnije obnovio: daj nam po otajstvu ove vode i vina da sudjelujemo u božanstvu Onoga koji se udostojao postati dionikom našega čovještva, Isus Krist,	Otajstvo ove vode i vina učinilo nas dionicima božanstva Isusa Krista, koji se udostojao uzeti dijela u našem čovještvu.

Sin Tvoj, Gospodin naš, koji s Tobom živi i kraljuje u jedinstvu Duha Svetoga, Bog po sve vijeke vjekova. Amen.	
Prinosimo Ti, Gospodine, kalež spasenja, moleći Tvoju blagost: da pred lice Tvojega božanskog veličanstva, za spasenje naše i svega svijeta, uziđe na ugodan miris. Amen.	Blagoslovljen si, Gospodine, Bože svega svijeta: od tvoje darežljivosti primismo vino što ti ga prinosimo; ovaj plod trsa i rada ruku čovječjih postat će nam piće duhovno. — Blagoslovljen Bog u vijeke.
Primi nas, Gospodine, duhom ponizne i srcem skrušene: bila danas naša žrtva pred licem Tvojim takva da Ti ugodi, Gospodine Bože.	Primi nas, Gospodine, duhom ponizne i srcem skrušene; bila danas naša žrtva pred tvojim licem takva da ti se svidi, Gospodine Bože.
Dođi, posvetitelju, svemogući vječni Bože: i blago + slovi ovu žrtvu, pripravljenu svetome imenu Tvojemu.	
Ps 26 (25), 6—12: Oprat ću među nedužnima ruke svoje, i obići ću žrtvenik Tvoj, Gospodine: da čujem glas hvale i navijestim sva čudesa Tvoja. Gospodine, ljubim ures doma Tvojega, i mjesto obitavanja slave Tvoje. Ne pogubi s bezbožnima, Gospodine, dušu moju, niti s krvnicima život moj; jer u njihovim rukama je bezakonje, a desnica im je puna mita. A ja u nedužnosti svojoj uđoh; otkupi me i smiluj se meni. Noga mi stoji na pravu putu; u zboru ću Te blagoslivljati, Gospodine. Slava Ocu, i Sinu, i Duhu Svetomu. Kako bijaše na početku, tako i sada i vazda, i u vijeke vjekova. Amen.	*Ps 51 (50), 4:* Operi me, Gospodine, od moga bezakonja i od grijeha me moga očisti.
Primi, sveta Trojice, ovaj prinos koji Ti prinosimo na spomen muke, uskrsnuća i uzašašća Isusa Krista, Gospodina našega, i u čast Blažene Marije vazda Djevice, blaženoga Ivana Krstitelja, svetih Apostola Petra i Pavla, i ovih, i sviju Svetih: da njima bude na čast, a nama na spasenje: neka se udostoje zagovarati nas u nebu oni kojih se spominjemo na zemlji. Po Kristu Gospodinu našemu. Amen.	
Molite, braćo, da moja i vaša žrtva...	Molite, braćo i sestre, da moja i vaša žrtva...

Nove se molitve djelomično nadahnjuju na drevnome kršćanskom spisu *Nauk Dvanaestorice apostola (Didaché,* Διδαχὴ τῶν δώδεκα ἀποστόλων), ali i na nekim židovskim molitvama hvale, dakle, nekršćanskim tekstovima. Uz tekst 9. i 10. poglavlja spisa *Didaché* donosimo hrvatski prijevod i neka slična mjesta u novome obredu Mise.

9, 1. Περὶ δὲ τῆς εὐχαριστίας, οὕτως εὐχαριστήσατε·	9, 1. Kod zahvaljivanja (euharistije), ovako zahvaljujte:	
2. Πρῶτον περὶ τοῦ ποτηρίου· Εὐχαριστοῦμέν σοι, πάτερ ἡμῶν, ὑπὲρ τῆς ἁγίας ἀμπέλου Δαυὶδ τοῦ παιδός σου, ἧς ἐγνώρισας ἡμῖν διὰ Ἰησοῦ τοῦ παιδός σου· Σοὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.	2. Najprije za čašu: Zahvaljujemo ti, Oče naš, za svetu lozu Davida sluge tvojega koju si nam očitovao po Isusu, sluzi svome. Tebi slava u vijeke.	Blagoslovljen si, Gospodine, Bože svega svijeta: od tvoje darežljivosti primismo vino što ti ga prinosimo; ovaj plod trsa i rada ruku čovječjih postat će nam piće duhovno. — Blagoslovljen Bog u vijeke.
3. Περὶ δὲ τοῦ κλάσματος· Εὐχαριστοῦμέν σοι, πάτερ ἡμῶν, ὑπὲρ τῆς ζωῆς καὶ γνώσεως, ἧς ἐγνώρισας ἡμῖν διὰ Ἰησοῦ τοῦ παιδός σου· Σοὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.	3. A za razlomljeni [kruh]: Zahvaljujemo ti, Oče naš, za život i spoznaju koju si nam očitovao po Isusu, sluzi svome. Tebi slava u vijeke.	Blagoslovljen si, Gospodine, Bože svega svijeta: od tvoje darežljivosti primismo kruh što ti ga prinosimo; ovaj plod zemlje i rada ruku čovječjih postat će nam kruhom života. — Blagoslovljen Bog u vijeke. *(Nove molitve kod prinosa darova)*
4. Ὥσπερ ἦν τοῦτο τὸ κλάσμα διεσκορπισμένον ἐπάνω τῶν ὀρέων καὶ συναχθὲν ἐγένετο ἕν, οὕτω συναχθήτω σου ἡ ἐκκλησία ἀπὸ τῶν περάτων τῆς γῆς εἰς τὴν σὴν βασιλείαν· ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς αἰῶνας.	4. Kao što bijaše ovaj razlomljeni [kruh] raspršen po gorama a sabran postade jedan, tako neka se sabere tvoja Crkva s krajeva zemlje u tvoje kraljevstvo. Jer tvoja je slava i moć po Isusu Kristu u vijeke.	Jer tvoje je kraljevstvo i slava i moć u vjekove. *(Novi odgovor nakon molitve Oče naš)*

5. Μηδεὶς δὲ φαγέτω μηδὲ πιέτω ἀπὸ τῆς εὐχαριστίας ὑμῶν, ἀλλ᾽ οἱ βαπτισθέντες εἰς ὄνομα κυρίου· καὶ γὰρ περὶ τούτου εἴρηκεν ὁ κύριος· Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσί.	5. A nitko neka ne jede niti ne pije od vašeg zahvaljivanja (euharistije) osim onih koji su kršteni u ime Gospodnje; jer o tome je rekao Gospodin: Ne dajte svetinje psima. *(Mt 7, 6)*	
10, 1. Μετὰ δὲ τὸ ἐμπλησθῆναι οὕτως εὐχαριστήσατε· 2. Εὐχαριστοῦμέν σοι, πάτερ ἅγιε, ὑπὲρ τοῦ ἁγίου ὀνόματός σου, οὗ κατεσκήνωσας ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, καὶ ὑπὲρ τῆς γνώσεως καὶ πίστεως καὶ ἀθανασίας, ἧς ἐγνώρισας ἡμῖν διὰ Ἰησοῦ τοῦ παιδός σου· Σοὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.	10, 1. A kada se najedete, ovako zahvalite: 2. Zahvaljujemo ti, Oče sveti, za sveto ime tvoje, koje si nastanio u srcima našim, i za spoznaju i vjeru i besmrtnost koji si nam obznanio po Isusu, sluzi svome. Tebi slava u vijeke.	
3. Σύ, δέσποτα παντοκράτορ, ἔκτισας τὰ πάντα ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου, τροφήν τε καὶ ποτὸν ἔδωκας τοῖς ἀνθρώποις εἰς ἀπόλαυσιν, ἵνα σοι εὐχαριστήσωσιν. Ἡμῖν δὲ ἐχαρίσω πνευματικὴν τροφὴν καὶ ποτὸν καὶ ζωὴν αἰώνιον διὰ Ἰησοῦ τοῦ παιδός σου.	3. Ti, Gospodaru Svevladaru, stvori sve zbog imena svojega; a hranu i piće dade ljudima na korist da ti zahvale. A nama dade milost duhovne hrane i pića te život vječni po Isusu sluzi svome.	Ti si sve sazdao da blagodatima obaspeš svoja stvorenja *(predslovlje IV. euharistijske molitve)* »kruh života« *i* »piće duhovno« *u molitvama prinosa darova*
4. Πρὸ πάντων εὐχαριστοῦμέν σοι, ὅτι δυνατὸς εἶ· Σοὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.	4. Za sve zahvaljujemo tebi, jer si moćan. Tebi slava u vijeke.	
5. Μνήσθητι, κύριε, τῆς ἐκκλησίας σου τοῦ ῥύσασθαι αὐτὴν ἀπὸ παντὸς πονηροῦ, καὶ τελειῶσαι αὐτὴν ἐν τῇ ἀγάπῃ σου, καὶ σύναξον αὐτὴν ἀπὸ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, τὴν ἁγιασθεῖσαν, εἰς τὴν σὴν βασιλείαν, ἣν ἡτοίμασας αὐτῇ· Ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.	5. Spomeni se, Gospodine, Crkve svoje, da je izbaviš od svakoga zla i usavršiš u ljubavi svojoj; saberi je od četiri vjetra, posvećenu, u svoje kraljevstvo koje si joj pripravio. Jer tvoja je moć i slava u vijeke.	Spomeni se, Gospodine, Crkve svoje širom svijeta: usavrši je u ljubavi... *(II. euharistijska molitva)* Crkvu svoju na putu zemaljskom utvrđuj u vjeri i ljubavi... *(IV. euharistijska molitva)*
6. Ἐλθέτω χάρις καὶ παρελθέτω ὁ κόσμος οὗτος. Ὡσαννὰ τῷ θεῷ Δαυίδ. Εἴ τις ἅγιός ἐστιν, ἐρχέσθω. Εἴ τις οὐκ ἔστι, μετανοείτω· Μαραναθά· Ἀμήν. 7. Τοῖς δὲ προφήταις ἐπιτρέπετε εὐχαριστεῖν, ὅσα θέλουσιν.	6. Neka nadođe milost i neka prođe svijet ovaj! Hosana Bogu Davidovu! Ako je tko svet, neka pristupi. Ako tko nije, neka se obrati. Maranatha! Amen. 7. A prorocima dopustite zahvaljivati koliko žele.	

Grčki tekst preuzet je iz: *La doctrine des douze apôtres (Didachè),* Sources Chrétiennes br. 248, CERF: Pariz, 1978.

Zanimljiva je također uvodna napomena (str. 38): »Euharistijske molitve 9. i 10. poglavlja dale su tumačima *Didache* povoda za brojne interpretacije. Najveći je problem dokučiti radi li se o *agape* [zajedničkome kršćanskom obroku] ili o euharistiji u pravome smislu; o ovome pitanju postoje najrazličitija stanovišta. Neki se kritičari, doduše, jasno opredjeljuju u jednome ili drugome smjeru. Većina pak komentatora slijedi srednji put koji je nužno dodatno nijansiran. Prema njihovu shvaćanju, ova dva poglavlja predstavljaju možebitnu prilagodbu euharistijskih molitava za bratski *agape* prvotne Crkve; no drugi misle da bi se također mogla odnositi na *agape* iza kojega slijedi euharistija«.

Ono što na osobiti način odudara od euharistijskoga konteksta jest, osim izraza »...a kada se najedete«, također činjenica da se u navedenome tekstu najprije izgovara zahvala nad čašom a tek onda nad kruhom (međutim, usp. Lk 22, 17—20).

3. Treća i četvrta euharistijska molitva

Za razliku od II. euharistijske molitve, koja se temelji na jednome zaokruženom predlošku, treća je euharistijska molitva sastavljena od petnaestak posuđenica koje je rasporedio jedan moderni autor, dom Cipriano Vagaggini. Čini se da je izvorno zamišljena kao prvi pokušaj zamjene tradicionalnoga kanona, budući da je od njega kraća i manje zgusnuta. Premda je duža od druge euharistijske molitve, niti ova treća ne govori na izričit način o bitnim svojstvima svete Mise. Nigdje ne čini jasnu razliku između svećenika i vjernika. Klasični tekst Mal 1, 11 *(»ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus et in omni loco sacrificatur et offertur nomini meo oblatio munda* — od izlaska, naime, sunca do zalaska veliko je ime moje među narodima te se na svakome mjestu žrtvuje i prinosi imenu mojemu čisti prinos«), izmijenjen je u latinskome tekstu ove molitve tako da se »žrtva« više ne spominje, nego samo »prinos« koji izvršava cijeli narod: *»...et populum tibi congregare non desinis, ut a solis ortu usque ad occasum oblatio munda offeratur nomini tuo* — i ne prestaješ okupljati sebi *narod,* da se od izlaska sunca do zalaska prinosi *čisti prinos* imenu tvojemu«. I dok hrvatski prijevod zadržava izraz »čista žrtva«, u većini suvremenih prijevoda »žrtva« iščezava. Crkva se ovdje spominje dva puta, ali bez atributa »katolička« ili »apostolska«, kao u Rimskome kanonu. Apostoli se spominju samo općenito, ne spominju se izrijekom niti sv. Petar i Pavao. U spomenu za pokojne govori se o *»omnes... tibi placentes«* — svima koji ti se sviđaju (hrv. prijevod: »koji su u tvojoj ljubavi«), dok Rimski kanon moli za one koji su usnuli »obilježeni znakom vjere« (usp. izričitu tvrdnju u Heb 11, 6).

Četvrta anafora, načinjena od dvadeset i dvije posuđenice, premda podsjeća na grčki stil *Apostolskih konstitucija,* a djelomično i na židovsko pashalno bogoslužje kakvo je Isus slavio sa svojim apostolima, ipak se usredotočila na misaoni svijet modernoga čovjeka. Ukoliko je svrha četvrte euharistijske molitve bila približiti nas istočnoj liturgijskoj baštini, treba žaliti što su iz nje praktički nestali zazivi *Kyrie eleison.*

Čini se da je općenito u novim euharistijskim molitvama problematično uvođenje »epikleze«, odnosno zaziva Duha Svetoga nad darove, što izvorno nije postojalo niti u jednoj euharistijskoj molitvi. Evo kako glasi dotični tekst u IV. euharistijskoj molitvi: »Molimo te, zato, Gospodine: neka Duh Sveti posveti i ove darove te postanu Tijelo i Krv Gospodina našega Isusa Krista...«. U tradicionalnome obredu Mise postojala je molitva kod prinosa darova *Veni Sanctificator, omnipotens aeterne Deus,* koja je jasno upućivala na djelovanje Duha Svetoga [Posvetitelja]. Budući da je ta molitva danas ukinuta, izgleda kao da u novome redu Mise više nije prikladno upotrebljavati Rimski kanon. Naime, ukoliko je epikleza doista toliko važna, Rimski kanon bez ofertorija je više ne izražava dostatno jasno (osim ako molba da prinos uziđe po rukama svetoga anđela pred Božje veličanstvo ne sadrži arhaični govor o Duhu Svetomu kao Božjemu anđelu).

[Ovaj posljednji odlomak priređen je prema tekstu: Dom Edouard Guillou, Le Canon Romain et la liturgie nouvelle].

Tin Šipoš